

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי פֿ״כ מהל' עדות
הל' ט סגנו עין קי':

ה ב מיי פֿי"ח מהל'
סנהדרין הלכה ב:

ו ג ד מיי פֿ״כ מהל'
עדות הלכה ח סגנו עין שם:

ז ה מיי פֿ״י מהל' מקי ממון הלכה ד סגנו עין שם:

ח ו ז מיי שם פֿי"א הל'
א סגנו שם:

ט ח מיי פֿי"ח מהל'
עדות הלכה ח סגנו עין קי טוח"מ קי' לח:

הנהגות הב"ח

(א) גמ' והלדקין כו'.
גי"כ וליכא לאוקמי הן מלקות במקום שאפשע לקיים זו דין הומה ומעדי רשעטו נפקא לן באלו געזות משום רשעה אחת אהה מחייבו וזי אהה מחייבו משום שמי רשעיות וזי לאו הכי קרלי תיחיל דגלי גבי זן גרושה ונגלות ור"א דקרא דוהלדקין וכו' ל' אחי אלף לעזי בן גרושה שזן ישראליס דהתם לא אפשר לקיים זן דין הומה הלכן חייבים מלקות אלף כשהן כהנים אפשר לקיים כזו דין הומה קמ"ל קראי:
(ב) שם השתה למעלה ונאמר השתה למטה מה.
גי"כ אינה גז"ש מופנה ולא היקשא אלף גילוי מלמח צעמלא למטה למעלה:
(א) תוס' ד"ה ומה וכו' קי' והכי גמי קאמרין נעיל:

רבינו חננאל

ומה הסוקל אינו נסקל כדק"ל לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין (א) הבא נסקל ולא סקלו אינו דין שלא יסקל. אלא מחזורתא כדשינן מפיקי' ועשיתם לו ולא לווענו. מעידנו באיש פלוני שחייב גלות ונמצאו וזוממין אין אומרים יגלה זה וחתמו אלא לוקין ארבעים. מנא לן אמר רבי לקיש דאמר קרא הוא ינוט הוא ולא וזוממין. ר' יוחנן אמר קי' ומה הוא אם עשה במזיד בלא התראה אינו נהרג ואינו גולה הן שאפ"י שהן במזיד לא עשו מעשה אינו דין שלא יגלו. ודחי'. היא הנותנת כלומר מדבריהם ראינו שהיו שגלו כדי שתהיה להן כפרה מאחר שלא עשו מעשה אבל הנה שעשה מעשה במזיד לא תהיה כפרה בגלות. ונדרו דברי ר' יוחנן ועמדו דברי ריש לקיש: אמר עולא רמו לעדים וזוממין שלוקין מן התורה מנין שנאמר והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע וליקח. אלא כגון דאתו עדים והרשעו הצדיק והצדיק הרשע. ואתו שהדי אחריני והצדיק את הצדיק דמעיקרא והרשעו את הרשע כלומר שרינהו

להנהו שהדי קמאי רשעים והיה אם בן הכות הרשע. אבל מלאו דלא תענה אין לוקין משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה: ת"ר ד' דברים נאמרו בעידים וזוממין אין נעשין בן גרושה או בן חלוצה ואין גולין לערי מקלט ואין משלמין את הכופר ואין נמכרין לעבד עברי. משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין וצל פי עצמן. אין נעשין בן גרושה וכו') ואין גולין לערי מקלט שנאמר הוא ינוט הוא ולא וזוממין. ואין משלמין כופר מאי טעמא כופרא כפרה הוא והני לאו בני כפרה נינהו כיצד כגון שהעידו כי שורר של פלוני הרג פלוני שמחייבין אותו כופר ונמצאו זוממין אין משלמין את הכופר. ואין נמכרין בעבד עברי. מאי טעמא אמר רבא דאמר קרא אם אין לו ומכר בגנבתו בגנבה נמכר ולא בזממו. משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין על פי עצמן. שיהי לא עשו מעשה ונהרגין. וכן אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעליו ומשלמין (נהו) [היינו] לא עשו מעשה ומשלמין:

ב:

ומה הסוקל אינו נסקל. פי' הקונטרס כשהרגו אין נהרגין דין הוא דבאלו להרוג ולא הרגו דאין נהרגין וקשה עוצה חדל דה"ל למימר כדאמרין לקמן (דף ה:) הרגו אין נהרגין ועוד מאי פריך שאני הכא דגלי קרא כהדיא דהבא לסקול ולא סקל דנסקל כההוא קרא גופיה דחזין דהסוקל אינו נסקל כדכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה אבל לעולם אימח לך דלית לך שפיר קי"ו דלעיל דלענין חילול דהל לא גלי קרא בשום מקום דשייך דבצר הוה שיתחלל הומה ועוד קשה דהוה ליה למרך דהתם ודאי לא ענדינן קי"ו משום דא"כ בטלת תורת עדים וזוממין לגמרי ולא משכחת לה כאשר זמם אבל לעיל דלא בטלת תורת עדים וזוממין שייך שפיר למיעבד קי"ו לך פירש ר"מ דה"ק ומה הסוקל אינו נסקל פירוש אדם סוקל חבירו בזכירו זכאנים ומת דגדון כסייף ולא בסקילה הבא ליסקל ולא נסקל עדים שמעידין איש פלוני שמחויב סקילה ולא נסקל על ידם אינו דין שלא יסקלנו והשתת לא בטלת לגמרי דאיכא לאוקומי קרא דועשיתם כאשר זמם כשהן מעידין שמחויב שגר מיתות כ"ד שאינו בסקילה ואפ"ה לא נענדינן הא"י קי"ו א) ו"ד הכי קאמר לו לעיל דלא ענדינן קי"ו ככהאי גוונא(ס):

באומר

הכות הרשע ותיפוק ליה ^המלא תענה ^ומשום דהוי לאו שאין בו מעשה יוכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת"ר ד' דברים נאמרו בעדים וזוממין אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה ואין גולין לערי מקלט ^זואין משלמין את הכופר וואין נמכרין בעבד עברי משום ^חר"ע אמרו אף אין משלמין ע"פ עצמן אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה כדאמרן ואין גולין לערי מקלט כדאמרן ואין משלמין את הכופר קסברי ^הכופרא כפרה והני לאו בני כפרה נינהו מאן תנא כופרא כפרה אמר רב חסדא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא ^וונתן פדיון נפשו ידמי ניזק רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר דמי מזיק מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר כופרא ממונא ומר סבר כופרא כפרה אמר רב פפא לא דכולי עלמא כופרא כפרה והכא בהא קא מיפלגי מר סבר יבדניזק שיימינן ומר סבר בדמזיק שיימינן מאי טעמייהו דרבנן נאמר השתה ^זלמטה ונאמר השתה למעלה מה להלן בדניזק אף כאן בדניזק ורבי ישמעאל ונתן פדיון נפשו כתיב ורבנן אין פדיון נפשו כתיב מיהו כי שיימינן בדניזק שיימינן ואין נמכרין בעבד עברי סבר רב המנונא למימר ה"מ היכא דאית ליה לדידיה דמיגו דאיהו לא ^אגודבן אינהו גמי לא מוזדבנו אבל היכא דלית ליה לדידיה אע"ג דאית להו לדידהו מוזדבנו ^בא"ל רבא) ולימרו ליה אי אנת הוה לך מי הוה מוזדבנת אנן גמי לא מוזדבנינן אלא ^בסבר רב המנונא למימר ה"מ היכא דאית ליה או לדידיה או לדידהו אבל היכא דלית ליה לא לדידיה ולא לדידהו מוזדבני א"ל רבא ^גונמכר בגנבתו אמר רחמנא ^דבגנבתו ולא בזממו: משום ר"ע אמרו וכו': מאי טעמא דר"ע קסבר ^הקנסא הוא וקנס אין משלם ע"פ עצמו אמר רבה תדע שהרי לא עשו מעשה [ונהרגים] ומשלמין אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים מאי

נינהו שלא הרג שורם אדם: ומר סבר כופרא ממונא. שהזיק גופו של זה ונתחייב ליורשיו על עצמו שחייב מיתה בידי שמים לפיכך יתן דמי עצמו: כהכי הויא ליה כפרה כי יהיז דמי ניזק ולקמיה מפרש טעמיה: מאי טעמייהו דרבנן. דאילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עצמו צעי למיתב: נאמר השפה למעלה. בנוגף אשה הרה כאשר ישת עליו צבל האשה (סע) ונאמר השפה למטה. ככופר אס כופר ישת עליו: מה להלן דניזיק. שמשלם דמי וולדות שנוקין: פדיון נפשו. דנותן את הכופר: ורבנן. אמרי לך אין ודאי פדיון נפשו הוא דכופרא כפרה מיהו דניזיק שיימינן ובהכי הויא למוזיק פדיון נפשו: דאיש ליה לדידיה. שיש לו לגנב ממון לשלם דמי הגניבה אס לא החזמו ולהס אין מה לשלם דמיגו דאיהו לא הוה מוזדבן אס לא החזמו אינהו גמי כי החזמו לא מוזדבי שהרי לא זממו למכרו: וקנס אינו משלם ע"פ עצמו. דכתיב גבי כפל אשר ירשיעון אלהים פרט למרשע את עצמו (ב"ק דף סד:): סדע. דקנסא הוא שהרי המעידים צנפש לא הרגו אדם ולא נהרג אדם על פיהם ונהרגין ומשלמין ממון:

להנהו שהדי קמאי רשעים והיה אם בן הכות הרשע. אבל מלאו דלא תענה אין לוקין משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה: ת"ר ד' דברים נאמרו בעידים וזוממין אין נעשין בן גרושה או בן חלוצה ואין גולין לערי מקלט ואין משלמין את הכופר ואין נמכרין לעבד עברי. משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין וצל פי עצמן. אין נעשין בן גרושה וכו') ואין גולין לערי מקלט שנאמר הוא ינוט הוא ולא וזוממין. ואין משלמין כופר מאי טעמא כופרא כפרה הוא והני לאו בני כפרה נינהו כיצד כגון שהעידו כי שורר של פלוני הרג פלוני שמחייבין אותו כופר ונמצאו זוממין אין משלמין את הכופר. ואין נמכרין בעבד עברי. מאי טעמא אמר רבא דאמר קרא אם אין לו ומכר בגנבתו בגנבה נמכר ולא בזממו. משום ר' עקיבא אמרו אף אין משלמין על פי עצמן. שיהי לא עשו מעשה ונהרגין. וכן אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעליו ומשלמין (נהו) [היינו] לא עשו מעשה ומשלמין:

ביצד העדים פרק ראשון מכות

ומה הסוקל אינו נסקל. עדים שלא החזמו עד שנהרג הגדון ואח"כ החזמו אין נהרגין כדאמרין בפרקין (דף ה:) הרגו אין נהרגין דכתיב ^אכאשר זמם ולא כאשר עשה: הבא לסקול ולא סקל. שהזם עד שלא נהרג הגדון: הוא שעשה מעשה צמוד אינו גולה. ההורג שעשה מעשה אס צמוד עשאו אינו גולה ואפילו בזמן שאינו נהרג כגון צמוד בלא התראה: הס שלא עשו מעשה. אלף דיבור צעמלא וצמוד העידו אינו דין שלא יגלו על המזיד: ומקשינן לרבי יוחנן והיא הנוטפת. המדה הזאת שהבאת לפטרן היא הנומנת להס חובת גלות הוא לפי שעושה מעשה אס צמוד עשאו אינו גולה דלא תהי ליה כפרה: הס שלא עשו מעשה יגלו. על זדון כי היכי כו': רמו לעדים וזוממין. שלוקין עדי בן גרושה או עדי גלות שפטנס הכמוז מדין הומה מנין שזן לוקין ולקמיה פריך תיפוק ליה מלא תענה: משום דהלדקיו אס הלדיק כו'.

בתמיה. אי והלדקיו והרשעו דדיינין קאמר ולדיק ושע צבעלי דינין למה לי והלדקיו לדיק כו' ליכתוב כי יהיה ריב צין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטוס והיה אס על הכות למה הוזכרה כלן דקת לדיק וכי כל מקום שהלדקיו כ"ד את הזכאי וחייוו את החייב יש מלקות דאתא קרא לנמיתלי מלקות צוהלדקיו והרשעו אלף על כרחך צעדים משמעו עדים שקרים שהרשעו לדיק ובאלו אחרים והזימוסם והלדקיו את הגדון שהוא לדיק והרשעו את העדים הרשעים והיה אס בן הכות את הרשע אס הומה זו בת מלקות היא שאינו יכול לקיים צה דין הומה גמורה כגון צעדי בן גרושה או גלות והפילו השופט והכסו: וסיפוק ליה מלא סענה. כל עונשי לאזין מלקות אלף במקום שפירש לך זו עונש וכלן שאינו יכול לענש צעונש הכמוז כסין ילקו: לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. לקמן יליף לה צפרק ג' (דף יג:): ואין משלמין כופר. אס העידו בשור המועד שהרג את האדם והחזמו והיו מחייבין את הצעלים כופר דכתיב (שמות כא) אס כופר ישת עליו וגו': ואין נמכרין. אס העידוהו שגנב ואין לו מה לשלם ונגמיר דינו לימכר דכתיב ונמכר בגנבתו: אין משלמין ע"פ עצמן. אס החזמו כ"ד ולא הספיק צעל דין להעמדין צדין על הזמנת עד שצרכו ובאלו כ"ד אחר והודו שהחזמו כ"ד פלוני ולקמן מפרש טעמא: כופרא כפרה. לכפר על זה שהרג שזרו את האדם והני לאו צני כפרה

דמי ההרוג: כופרא כפרה. לכפר מעשה אין לוקין עליו. לקמן יליף לה צפרק ג' (דף יג:): ואין משלמין כופר. אס העידו בשור המועד שהרג את האדם והחזמו והיו מחייבין את הצעלים כופר דכתיב (שמות כא) אס כופר ישת עליו וגו': ואין נמכרין. אס העידוהו שגנב ואין לו מה לשלם ונגמיר דינו לימכר דכתיב ונמכר בגנבתו: אין משלמין ע"פ עצמן. אס החזמו כ"ד ולא הספיק צעל דין להעמדין צדין על הזמנת עד שצרכו ובאלו כ"ד אחר והודו שהחזמו כ"ד פלוני ולקמן מפרש טעמא: כופרא כפרה. לכפר על זה שהרג שזרו את האדם והני לאו צני כפרה דמי ההרוג: כופרא כפרה. לכפר מעשה אין לוקין עליו. לקמן יליף לה צפרק ג' (דף יג:): ואין משלמין כופר. אס העידו בשור המועד שהרג את האדם והחזמו והיו מחייבין את הצעלים כופר דכתיב (שמות כא) אס כופר ישת עליו וגו': ואין נמכרין. אס העידוהו שגנב ואין לו מה לשלם ונגמיר דינו לימכר דכתיב ונמכר בגנבתו: אין משלמין ע"פ עצמן. אס החזמו כ"ד ולא הספיק צעל דין להעמדין צדין על הזמנת עד שצרכו ובאלו כ"ד אחר והודו שהחזמו כ"ד פלוני ולקמן מפרש טעמא: כופרא כפרה. לכפר על זה שהרג שזרו את האדם והני לאו צני כפרה דמי ההרוג: כופרא כפרה. לכפר מעשה אין לוקין עליו. לקמן יליף לה צפרק ג' (דף יג:): ואין משלמין כופר. אס העידו בשור המועד שהרג את האדם והחזמו והיו מחייבין את הצעלים כופר דכתיב (שמות כא) אס כופר ישת עליו וגו': ואין נמכרין. אס העידוהו שגנב ואין לו צמה לשלם אינו ממכר (מדשוין יח:).

באלו הן הלוקין (שם). אין משלמין על פי עצמן. כגון אס החזמו כ"ד זה ולא הספיק צעל דין להעמדין צדין ולמוצנץ והלכו למקום אחר והודו שם כ"ד ואמרו החזמנו כצית דיש של פלוני פטורין (ב"ק ה). בדניזק שיימינן. בנופו של מת ובהכי מכפר מוזק (שם ח). נאמר השתה למעלה. לענין דמי ולדות כאשר ישת עליו צבל האשה, ונאמר השתה למטה. ממועד שהיית אס כופר ישת עליו (שם). בגנבתו ולא בזממו. אס העיד נתניו שגנב והזס ואין לו צמה לשלם אינו ממכר (מדשוין יח:).

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין י. (ב) נתי' מוס' שבת קנז. ד"ה בלאו וכו' פלפלו כסוואס דהכא ועיי' מוספות סנהדרין. ד"ה וכל ומוס' כסובות מה: ד"ה ר' יהודה(ה) א [לקמן ג. ד: צ"ק ה.]. (ד) צ"ק ס. מ., (ה) גי' יעצ"ן מודבן. (ו) מהר"ס מ"י, (ז) מהר"ס הכי איחמר, (ח) נקדושין יח. ע"ש, (ט) נדברים יט, (י) רש"א והיכי קאמר לעיל דענדינן קי"ו ככה"ג, (כ) ונע"נ מ"ש מוס' מנחות טו. ד"ה המפגנן,

תורה אור השלם

- ↑ וְאִשָּׁר יִבֹּא אֶת רֵעֵהוּ בַּיָּעַר לְחַטֵּב עֵצִים וַיִּדְרֹחַהּ יָדוֹ בַּבֶּרֶךְ לְבִרְתָּ הָעֵץ וַיִּקְשֶׁל הַבְּרִיָּה מִן הָעֵץ וַיִּקְרָא אֶת רֵעֵהוּ וְזֹמֶת הָיָא וְזֹמֶת אֵל אֲחֵת הָעָרִים הָאֵלֶּה וְחָי:
- ↑ דברים יט ה' וְעִשְׂתֶּם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֹדֹחוֹ וְיַעֲרֹתָ דָרֵעַ מִקִּרְבָּךְ: דברים יט ט'
- ↑ כי יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וַיִּגְשׁוּ אֶל הַשּׁוֹפֵט וַיִּשְׁפָּטוּם וַיִּדְרֹקוּ אֶת הַצַּדִּיק וַיִּרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע: דברים כה א'
- ↑ וְהָיָה אִם בֵּן הַבֹּת הָרָשָׁע וְהַפִּילוֹ הַשּׁוֹפֵט וַיִּדְרֹהוּ לַפְּנֵי כַּדִּי רִשְׁעֵהוּ בַּמִּסְפָּר: דברים כה ב'
- ↑ לֹא תִרְצֹחַ לֹא תִנְאַף לֹא תִגְבֹּל לֹא תִחַנֵּה בְּרִצָּךְ עַד שָׁקֶר: שמות כ יב
- ↑ אם כפר וישת יעליו ונתן פדיון נפשו בכל אשר וישת יעליו: שמות כא ל
- ↑ אם וירצה השמש יעליו דמים לו שלם ישלם אם אין לו ונקבר בגנותו. שמות כב ב'

מוסף רש"י

רמו לעדים וזוממין שלוקין. היכא דאין הומה יכול להקמים צהם, כגון מעידין אטו צבאש פלוני שהוא בן גרושה ומגאלו וזוממו והיו הס כהנים אין אומרים יעשה זה בן גרושה מחמיו אלף סופג את הארבעים, מנגן (סנהדרין יח:). משום והצדיק את הצדיק. משום דכ"ד הלדקיו את הלדקו והרשעו את הרשע והיה אס בן הכות אס כופר ישת עליו וגו': ואין נמכרין. אס העידוהו שגנב ואין לו מה לשלם ונגמיר דינו לימכר דכתיב ונמכר בגנבתו: אין משלמין ע"פ עצמן. אס החזמו כ"ד ולא הספיק צעל דין להעמדין צדין על הזמנת עד שצרכו ובאלו כ"ד אחר והודו שהחזמו כ"ד פלוני ולקמן מפרש טעמא: כופרא כפרה. לכפר על זה שהרג שזרו את האדם והני לאו צני כפרה דמי ההרוג: כופרא כפרה. לכפר מעשה אין לוקין עליו. לקמן יליף לה צפרק ג' (דף יג:): ואין משלמין כופר. אס העידו בשור המועד שהרג את האדם והחזמו והיו מחייבין את הצעלים כופר דכתיב (שמות כא) אס כופר ישת עליו וגו': ואין נמכרין. אס העידוהו שגנב ואין לו צמה לשלם אינו ממכר (מדשוין יח:).

באלו הן הלוקין (שם). אין משלמין על פי עצמן. כגון אס החזמו כ"ד זה ולא הספיק צעל דין להעמדין צדין ולמוצנץ והלכו למקום אחר והודו שם כ"ד ואמרו החזמנו כצית דיש של פלוני פטורין (ב"ק ה). בדניזק שיימינן. בנופו של מת ובהכי מכפר מוזק (שם ח). נאמר השתה למעלה. לענין דמי ולדות כאשר ישת עליו צבל האשה, ונאמר השתה למטה. ממועד שהיית אס כופר ישת עליו (שם). בגנבתו ולא בזממו. אס העיד נתניו שגנב והזס ואין לו צמה לשלם אינו ממכר (מדשוין יח:).

באלו הן הלוקין (שם). אין משלמין על פי עצמן. מאי טעמא קסבר ר' עקיבא עדים וזוממין קנסא הוא ואין אדם משלם קנס על פי עצמו. אמר רבא תדע שהרי לא עשו מעשה ונהרגין. וכן אמר רב נתנן תדע שהרי ממון ביד בעליו ומשלמין (נהו) [היינו] לא עשו מעשה ומשלמין:

^[1] כפרה. לכפר על זה שהרג שזרו את האדם והני לאו צני כפרה דמי ההרוג: כופרא כפרה

